

Dracény – drtiči hlemýžďů s louskáčkem v tlamě

O dracénách vědí především milovníci pokojových rostlin, k dracénám patří i největší bylina na světě, takzvaný dračí strom. Dracéna je ale také zvíře – jednu z největších expozic pavilonu plazů Tropické království v Zoo Brno obsadil v červnu letošního roku pár dracén guayanských (*Dracaena guianensis*), dosud málo známých a svou potravní specializací velmi zvláštních ještěřů z amazonského pralesa.

Někteří živočichové sežerou téměř všechno, jiní si obživu pečlivě vybírají. Francouzský labužník by nad jídelníčkem dracény guayanské zaplesal. Jejím denním chlebem jsou totiž sladkovodní či suchozemští plži. Zvířata zaměřená na jediný zdroj potravy jsou vybavena nejrůznějšími orgány, které jim pomáhají oblíbené jídlo bez potíží získávat a polykat. Šnekožravá dracéna se může pochlubit neobyčejně silnými čelistmi, jimiž snadno rozdrťí i ty nejtvrdší ulity. Vydatně jí přitom pomáhají zploštělé zadní zuby – stoličky, které fungují jako louskáček. Když dracéna uloví kořist, odnese ji v tlamě na klidné místo a stiskne čelisti. Za neustálého praskání rozbíjené schránky plže několikrát obrátí drsným jazykem každé sousto, čímž mistrně oddělí úlomky skořápky od těla měkkýše. Teprve pak potravu požře.

Dracéna guayanská se vyskytuje v celé amazonské pánvi, kde žije na březích hlavního veletoku a jeho přítoků, které bývají půl roku zaplaveny a proměněny v močály. Oblíbeným místem odpočinku jsou pro ni větve stromů naklánějící se nad hladinu. Když se něčeho poleká, skáče přímo do vody a plave do bezpečí. Ze stran zploštělý ocas podobný ocasu krokodýla – jiný název dracény guayanské zní teju krokodýlovitý – jí při tom slouží jako motor i kormidlo. Pod vodu se hlavně potápí pro svou oblíbenou potravu – plovatky. Protože dracény mohou dorůstat délky přesahující jeden metr, loví je někdy domorodci pro maso a zvláště pro jejich krásnou kůži. Dracény mají robustní hlavu a silné končetiny opatřené pěti prsty s drápy, mohutné tělo s kýlnatými šupinami na hřbetu. Převážně zelená barva těla přechází na hlavě do světle oranžové až hnědavé.

V přírodě kladou samice vajíčka do hnízd stromových termitů. V pevnostech těchto drobných stavitelů je budoucí generace pojídačů šneků v bezpečí před predátory a vyvíjející se zárodky zde také mají zaručenu stálou teplotu a vlhkost. Termitiště tak pracují jako přírodní inkubátory. Rozmnožit tyto ještěry v zajetí není vůbec snadné. V zoologických zahradách se to povedlo pouze třikrát, ve dvou případech však nakladla vajíčka samice dovezená z přírody již oplodněná. První chovatelský úspěch, který začal i skončil za skly terária, se odehrál v roce 1988 v pražské zoo. Dodnes tato zahrada odchovává dracény guayanské jako jediná na světě. Z tamních odchovů pochází i pár přivezený do Zoo Brno.

Leguáni z Madagaskaru

Dracény nejsou jedinou novou expozicí Tropického království. Od minulého měsíce našli v Brně svůj nový domov také samec a dvě samice vzácných leguánů původem z Madagaskaru, kteří dosud nemají české jméno. V chovu v lidské péči najdeme madagaskarské leguány zřídka. Například příslušníky druhu *Oplurus cuvieri* mají v Evropě pouze čtyři zoologické zahrady, v USA jsou to rovněž jen čtyři zoo. Jedinou zahradou na světě, kde tohoto leguána rovněž rozmnožují, je Zoo Rotterdam. A právě tam se v říjnu 2003 narodily tři kusy, které letos obohatily herpetologickou kolekci Zoo Brno. Přestože nevyniká pestrostí barev či mohutností těla, trochu trpělivosti a pozornosti si tento druh jistě zaslouží. Vždyť 95% plazů včetně oplurusů je na Madagaskaru endemických, přitom masové vypalování lesů rychle zmenšuje jejich životní prostor. Leguán *Oplurus cuvieri* obývá hlavně západní část Madagaskaru. Je obyvatelem suchého lesa, kde šplhá na větší větve stromů či hledá úkryt v dutinách kmenů. Dorůstá do délky až 40 cm. Zavalitě a mírně zploštělé tělo je pokryto kýlnatými šupinami. Základní zbarvení tvoří hnědé, šedé nebo béžové odstíny, často s příčným pruhováním.

K odchodu brtníků do Kunštátu nedojde

Plánovaný přesun skupiny medvědů hnědých-brtníků ze Zoo Brno do bývalého hradního příkopu u zámku v Kunštátě na Moravě se neuskuteční. Ředitel brněnské pobočky Národního památkového ústavu, který zámek spravuje, rozhodl, že v žádném z šestnácti hradních a zámeckých objektů v jeho působnosti se zvířata chovat nebudou. Zdůvodnil to tím, že všechny české hrady a zámky, které chovají zvířata, tedy především medvědy, označují zkušenosti s touto aktivitou pouze jako negativní, přinášející provozní komplikace.

Zaměstnanci kunštátského zámku by medvědy sice rádi přijali, chápou však, že by se nepodařilo skloubit provoz výběhu s posláním národní kulturní památky. Například příkop, v němž by medvědi žili, je volně přístupný a občas do něj spadne nějaký pes – mohlo by tam spadnout i dítě. Okraj příkopu by se tedy musel doplnit nějakým zábradlím či plotem, což by byl zásah naprosto ahistorický. Správa zámku s převahou gotických a barokních prvků, do jehož vzhledu bylo naposledy zasahováno v 19. století, se snaží uchovat jeho neporušený výraz jako mimořádnou kulturní hodnotu. To vše chápou i zaměstnanci zoo, kteří se nyní musí snažit najít pro brtníky jiné bydliště.

Odchod brtníků by umožnil rekonstrukci jejich výběhu z roku 1959 a znamenal by zlepšení podmínek chovu pro řadu jiných druhů. Zoo Brno se je tedy snaží odsunout již několik let, medvědi hnědí jsou však v zajetí přemnoženi a ani zoologické zahrady, ani jiné instituce o ně nemají zájem. Bezvýsledné tedy bylo například jednání se zámkem v Jevišovicích, stěhování do obory u Madridu selhalo pro nespolehlivost nizozemského transportéra. Předání zvířat do cirkusu by bylo neetické.